

Gryt – en skärgårdssocken och dess texter

Gryt har en lång historia. Socknen, dess natur och kultur, har liksom dess innevånare skildrats i texter av vitt skilda slag. Texterna om Gryt sträcker sig från arkeologiska inventeringar till spännande romaner. Det handlar om ett stort antal verk som kan ge olika vinklingar på socknen och som på ett eller annat sätt bör kunna intressera alla som har anknytning till eller intresse för Gryt. För att underlätta för den nyfikne har jag sammanställt denna förteckning.

I förteckningen redovisas texter som direkt kan förknippas med Gryt. Gemensamt är också att de med något undantag finns i tryckt form och kan lånas på bibliotek i Gryt, Valdemarsvik eller Linköping. Några av dem kan skrivas ut från nätet utan avgifter.

Verken redovisas i tre kategorier. I den första finns sådana som i huvudsak är faktabaserade, i den andra finns mer personligt färgade texter om folk och folkminnen, och i den tredje finns mer renodlad skönlitteratur.

Utöver de verk som redovisas i listan finns en del källor tillgängliga på nätet, ofta i sådan form att de kan skrivas ut. Det rör sig bl.a. om broschyrer och andra kortare skrifter. Jag har valt att inte ta med dessa i listan. På biblioteket i Gryt finns en rad icke publicerade texter med anknytning till vår bygd. Det handlar bland annat om några uppsatser av studenter på universitetsnivå, men också intressanta texter av Helge och Per Gräslund. Jag har valt att inte heller ta upp dessa i listan.

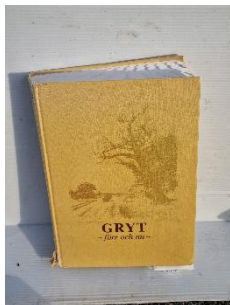
Jag som gjort förteckningen heter Gunnar Enequist och bor i Gryt, av och till sedan närmare 50 år. Jag har under årens lopp försökt engagera mig i bygden på olika sätt, bl.a. i Biblioteksföreningen, i Snäckevarps samfällighetsförening och i Gryts jolleveck. Allt som allt ligger Gryt mig varmt om hjärtat. Mina känslor har inte blivit mindre när jag har upptäckt all den litteratur som finns om Gryt!

Beskrivningen av respektive verk har inspirerats av olika källor och är ett försök av mig att ge en personlig bild av innehållet. Bäst uppfattning får man förstås genom att själv läsa böckerna!

Inledningsvis finns det anledning att framhålla ett verk som har en särställning. Det är den s.k. Grytsboken:

Gryt – förr och nu, Gryts Hembygdsförening, 1981.

Det är en bred och omfattande beskrivning av Gryts socken, byggd på historiska källor, nedtecknade minnen m.m. Underlag till boken skapades genom ett mångårigt arbete i studiecirkel inom Gryts Hembygdsförening. Boken täcker in de flesta aspekter på livet i Gryt i såväl forntid som "nutid", dvs. fram till omkring 1980.

Finns på Gryts bibliotek och kan köpas via Gryts hembygdsförening

A. Beskrivande fakta om Gryt

1. *Sveriges Bebyggelse; Östergötlands län, del 8, 1951.*

Undertitel: Statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. D. 8 Börrums, Drothems, Gryts, Kuddby ...och Östra Ny socknar samt Valdemarsviks köping.

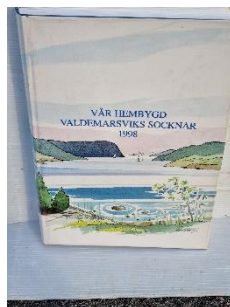
Här ges en omfattande beskrivning av gårdar och byggnader i Gryts socken. I dokumentationen ingår foton, teckningar, flygfoton, kartor m.m. Beskrivningarna redovisar ofta dåvarande och tidigare ägare samt andra uppgifter om fastighetens historia, byggnadsår, tomtens storlek osv. Utöver beskrivning av enskilda fastigheter finns också några övergripande artiklar, bl.a. om bebyggelsens struktur och namnen på häradet och socknar.

Finns på Linköpings universitetsbibliotek och Östergötlands museums bibliotek

2. *Vår hembygd – Valdemarsviks socknar, Alf Ericson (red.), 1998.*

En beskrivning av gårdar och byggnader i Gryts socken liknande den som gjordes 1958 (se ovan). Huvudinriktningen är på åretruntboende. I dokumentationen ingår foton, teckningar, planscher, kartor m.m. Beskrivningarna redovisar ofta dåvarande och tidigare ägare samt andra uppgifter om fastighetens historia, byggnadsår, tomtens storlek osv. Uppgifterna har inhämtats genom personliga besök hos ägarna.

Finns på Gryts bibliotek

3. *Svenska gods och gårdar, del 18, Östergötland (sydöstra delen), 1939.*

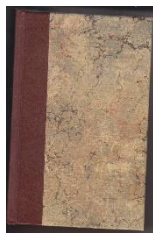
I den 18:e delen av detta bokverk beskrivs gods och gårdar i bl.a. Hammarkinds härad. Beskrivningarna är mycket kortfattade och redovisar främst areal, typ av jord, vilka djur som finns, byggnader samt gårdens ägare. I Gryt redovisas de flesta gårdar.

Finns på Östergötlands museums bibliotek

4. Beskrifning öfwer the i Öster-Göthland befintelige städer, Carl Fredric Broocman, 1760

Carl Fredric Broocman var en topograf, historiker och författare, född 1709, som levde en stor del av sitt liv i Norrköping. Wikipedia skriver att ” Han beslöt sig för att i Carl von Linnés anda skriva ett verk om Östergötland..... Topografen tycks personligen ha besökt alla de platser han beskriver, vari ingår 5 städer och 108 pastorat. Han reste runt i landskapet med häst och vagn, kanske någon enstaka gång också med släde, och intervjuade prästerna”. I beskrivningen ingår Hammarkinds härad och Gryts socken.

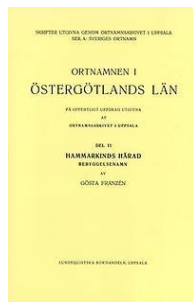

Finns på nätet:

https://sv.m.wikisource.org/wiki/Beskrifning_%C3%B6fwer_the_i_%C3%96ster-G%C3%B6thland_befintelige_st%C3%A4der/Kapitel_10

5. Ortnamnen i Östergötlands län, 11: Bebyggelsenamn i Hammarkinds härad, Gösta Franzen, 1982

I detta verk ges en ingående redovisning av ortnamn i Hammarkinds härad. Sammanställningen är utgiven av Ortnamnsarkivet i Uppsala. Uppgifterna har hämtats från jordeböcker, kyrkoböcker och Lantmäteriets handlingar. Bland annat redovisas ”namnens hävd och deras betydelse i språkligt och kulturhistoriskt avseende”. Ett kapitel tar upp namn i Gryt.

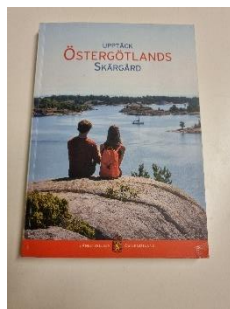

Finns på nätet:

[https://www.isof.se/utforska/publikationer/publikationer/1982-01-01-ortnamnen-i-ostergotlands-
lan-11.-bebyggelsenamn-i-hammarkinds-harad](https://www.isof.se/utforska/publikationer/publikationer/1982-01-01-ortnamnen-i-ostergotlands-
lan-11.-bebyggelsenamn-i-hammarkinds-harad)

6. Upptäck Östergötlands skärgård, Länsstyrelsen Östergötland, 2014

Boken är "...en modern utflyktsguide för Östergötlands skärgård – en guide som ger läsaren ... en faktabakgrund om skärgårdsmiljön och en populär beskrivning av ett 50-tal områden tillsammans med bilder, kartor och praktisk information ...". Det faktaspäckade kapitlet om Östersjön rekommenderas varmt. I Gryts skärgård beskrivs bl.a. Axelsö, Bondekrok, Ämtö, Håskö, Harstena och Häradsjär.

Finns på Gryts bibliotek

7. Sällsamheter i Östergötland, del 1, Christer Topelius, 1981.

Legimus skriver att "Förf. skildrar sällsamheter i landskapets östra, södra och sydöstra delar. Här beskrivs märkliga platser och människoöden, som omtalas i bl.a. sägner, legender och skillingtryck". I Gryt ger författaren översiktliga beskrivningar av bl.a. segelleder genom vår skärgård.

Finns på Gryts bibliotek

8. Skärgårdsbilder, Från Östergötland & Småland, Arkösund, S:t Anna, Tjust, Misterhult, Pär Jacobsson, 2001.

En samling mycket vackra fotografier från Östergötlands skärgård under våra fyra årstider.

Finns på Gryts bibliotek

9. Sveriges öar, Anders Källgård, 2013.

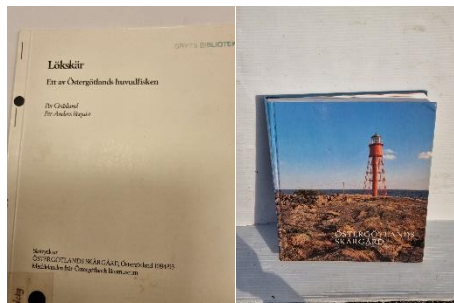
I detta verk behandlas svenska öar. Det handlar om öar utan fast landförbindelse. I text och bilder beskrivs bebodda respektive övergivna öar. Till de bebodda räknas sådana som idag är bebodda eller har haft fastboende någon gång efter år 1900.

Finns på Gryts bibliotek

10. Östergötlands skärgård, Östergötlands länsmuseum, 1995.

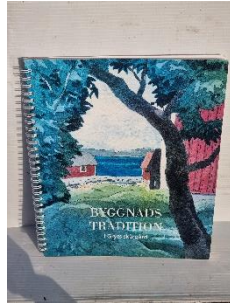
En samling texter av flera författare om olika aspekter på Östergötlands skärgård. I texterna behandlas allt från fornminnen och skeppsvrak till konstnärliga uttolkningar av Gryts skärgård. Några platser beskrivs ingående. Dit hör Lökskär, Häradsö och en medeltida hamnanläggning vid Barösund. Lökskär beskrivs av författarna som "...det föga kända och tidigt försvunna fiskeläget Lökskär i Gryts sn (red: socken) i Östergötlands havsband...".

Finns på Gryts bibliotek

11. Byggnadstradition i Gryts skärgård, Frans Liliedahl, 2008.

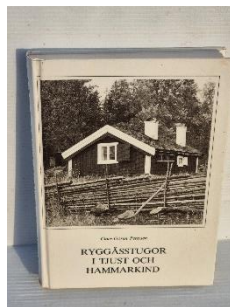
Gryts Skärvårdsförening har tagit fram denna skrift om hur man i gamla tider placerade och utformade sina hus och byggnader i Gryts skärgård. Texten illustreras med akvareller av Karin Klöör.

Finns på Gryts bibliotek

12. Ryggåsstugor i Tjust och Hammarkind, Claes-Göran Petersen, 1984.

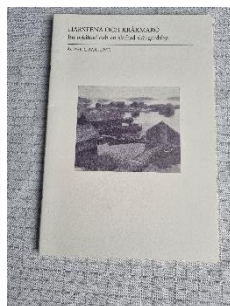
Författaren har inventerat ryggåsstugor i två kustnära häradar, nämligen Tjust och Hammarkind. I boken beskrivs ingående dessa ålderdomliga stugor och deras förekomst. Bland annat beskrivs "Skomakarstugan" på Harstena, Tant Selmas stuga på Kråkmarö och det s.k. Minnet i Gryt.

Finns på Linköpings universitetsbibliotek och Östergötlands museums bibliotek

13. Harstena och Kråkmarö. En oskiftad och en skiftad skärgårdsby, Per Gräslund, 1952.

Detta är en licentiatavhandling inom ämnet etnologi. Texten skildrar skärgårdskultur i två byar, bl.a. fördelning av jakt, fiske, åker och äng mellan byns gårdar liksom sambruk mellan dessa samt det laga skiftet och dess konsekvenser.

Finns på Gryts bibliotek

14. Kråkmaröborna – skärbor i Gryts socken, Band I: Skärbornas och skärhemmanets historia, Per Gräslund, 2003.

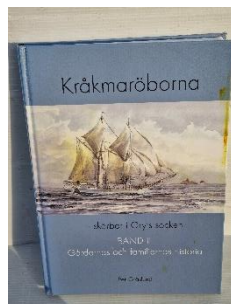
En mycket omfattande och rikligt illustrerad beskrivning av "den sista generationen infödda och hemmansbrukande Kråkmaröbor" samt öns historia från medeltiden till andra världskriget.

Finns på Gryts bibliotek

15. Kråkmaröborna – skärbor i Gryts socken. Band II, Gårdarnas och familjernas historia, Per Gräslund, 2003.

Denna bok kompletterar Band I av boken om Kråkmaröborna (se ovan) genom en detaljerad beskrivning av de olika gårdarnas innebyggare och deras historia.

Finns på Gryts bibliotek

16. Kärlekens trädgård på Lilla Vik, En dröm som blev verklighet, Karola Messner och Jan Gillquist, 2016.

En beskrivning av den trädgård som författarna skapat i Lilla Vik, strax söder om Gryts samhälle. Trädgården är – mot en mindre avgift – öppen för besök av utomstående.

Finns på Gryts bibliotek

17. Kustfåglar i Östergötland – inventeringar 2013 – 2019, Länsstyrelsen i Östergötland, 2019.

Rapport från Länsstyrelsen i Östergötland: "Östgötaskärgården har sin största betydelse för fåglarna som häckningsområde och här möts både insjöarter och marina arter, vilket gör den till en relativt artrik kust. I Östergötland häckar omkring 35 kustfågelarter. Totalt inventerades cirka 2 000 öar och små skär i Östergötlands skärgård, varav vissa var fågelskyddsområden".

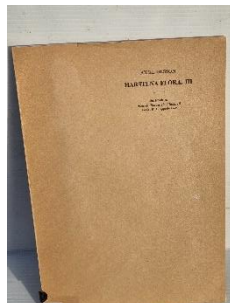

Finns på nätet:

<https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2019/kustfaglar-i-ostergotland---inventeringar-2013---2019.html>

18. Harstena flora I - III, Axel Olsson, Särtryck ur Svensk Botanisk Tidskrift, 1959

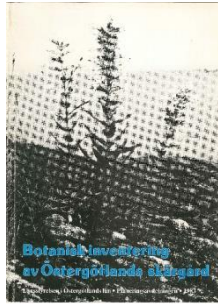
Under 1940–50-talen bodde lektorn i biologi Axel Olsson på Harstena sommartid. Han studerade byns flora och publicerade HARSTENA FLORA i Svensk Botanisk tidskrift 1958 och 1959.

Finns på Gryts bibliotek

19. Botanisk inventering av Östergötlands skärgård, Länsstyrelsen Östergötland, 1983.

Rapport från Länsstyrelsen i Östergötland: "Botanisk inventering av Östergötlands skärgård är en presentation av skärgårdens olika växtmiljöer. Dessutom beskrivs översiktligt, för nästan varje ö i hela skärgården, vilka växter som är särskilt vanliga, ovanliga, eller på annat sätt värda ett omnämnande."

Finns på nätet:

https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/om-oss/vara-tjanster/publikationer.html?query=Botanisk+inventering+av+%C3%96sterg%C3%B6tlands+sk%C3%A4rg%C3%A5rd_1983_Del1#query/Botanisk%20inventering%20av%20%C3%96sterg%C3%B6tlands%20sk%C3%A4rg%C3%A5rd_1983_Del1 (3 delar)

20. Kulturhistorisk inventering i Östergötlands skärgård, Länsstyrelsen i Östergötland, 2006.

Rapport från Länsstyrelsen i Östergötland: "Under hösten 2005 och hösten 2006 har Kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen i Östergötlands län utfört en kulturhistorisk inventering i Östergötlands skärgård. Inventeringen har ingått som en del i Life-projektet Skogen vid kusten, vilket drivs av Skogsvårdsstyrelsen. I Gryts skärgård inventerades Kättilö.

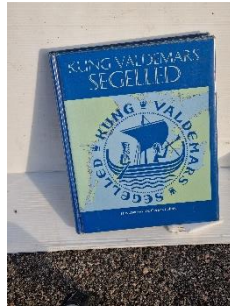

Finns på nätet:

<http://docplayer.se/42265081-Kulturhistorisk-inventering-i-ostergotlands-skargard.html>

21. Kung Waldemars segelled, Gerhard Flink (red.), 1995.

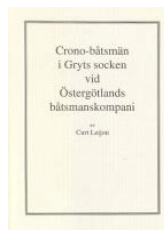
Boken innehåller ett antal uppsatser med olika aspekter på sjöfart under medeltiden. Den gemensamma utgångspunkten är en seglingsbeskrivning för resan från Utlängan i Blekinge till Tallin. Beskrivningen tillskrivs åtminstone delvis Kung Valdemar och anses härstamma från 1230-talet. Leden beskrivs i korthuggna satser, som räknar upp sammantaget 101 platser längs kusten och avstånden mellan dem. Gryt är ett av dessa namn.

Finns på Gryts bibliotek

22. Crono-båtsmän i Gryts socken vid Östergötlands båtsmanskompani, Curt Leijon, 1992.

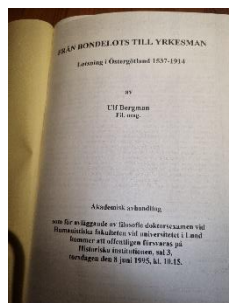
Detta är i huvudsak ett – omfattande – register med karta över de s.k. rotarna i Gryts socken, förteckningar över kronobåtsmän, förteckning över båtsmän vigda i Gryt 1683–1890, över deras barn födda i Gryt under åren 1658–1897 samt förteckning över avlidna båtsmän och deras avlidna familjemedlemmar i 1635–1897.

Finns på Sjöhistoriska museets bibliotek

23. Från bondelots till yrkesman, lotsning i Östergötland 1537 – 1914, Ulf Bergman, 1995

Denna doktorsavhandling ger en ingående och levande beskrivning av lotsväsendet i Östergötland – såväl dess utveckling som dess avveckling. De tidigaste uppgifterna härrör från första halvan av 1500-talet och beskrivningen avslutas vid första världskrigets början. I boken behandlas bl.a. verksamheten vid Bokö, Håskö och Kättilö.

Finns på Linköpings universitetsbibliotek och Östergötlands museums bibliotek

24. Vi och vårt verk: bilder från Sjöfartsverket - då och nu, Sjöfartsverket, 1990

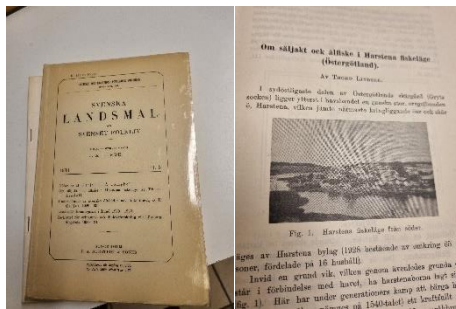
En skrift som berättar om arbete och människor i Sjöfartsverket. Ett kapitel handlar om Häradsöskär.

Finns på Gryts bibliotek

25. Om säljakt och ålfiske i Harstena fiskeläge, Thord Lindell, 1931, i svenska landsmål och svenskt Folkliv.

I uppsatsen beskrivs jakten på säl och fisket efter ål på Harstena. Bland annat behandlas redskap, fångstplatser samt hur jakten och fisket gick till. Texten illustreras med flera teckningar av ålderdomliga redskap samt en del fotografier.

Finns på Gryts bibliotek

26. Fiskköpare möter fiskare: från Rådmansö till Mönsterås, Lars G. Soldeus, 2015.

I boken beskrivs köp och försäljning av fisk utefter en god del av Östersjöskusten, i gammal tid. Bland annat tar författaren upp "Handeln med fisk bland Östgötaskären". I detta kapitel behandlas allt från tvister om fiske och fiskevatten till friherrinnan Mörners fiskköparämbete och den omfattande exporten av ål.

Finns på Gryts bibliotek

27. Vettar och sjöfågeljakt, Lars Englund, 2007.

Boken ger en allsidig beskrivning av sjöfågeljakt, särskilt den som bedrivs med vettar. Den innehåller många bilder och teckningar av olika typer av vetter, liksom berättelser om personer med djup kunskap om vettar. Till de personer som beskrivs hör Alsing Svensson från Fångö och Axel Olsson från Tvegrensholmen strax norr om Stora Ålö.

Finns på Gryts bibliotek

28. Fredriksnäs kvarn vid Fredriksnäsbacken Kulturhistorisk utredning, 2017.

Så här skriver Länsstyrelsen bl.a. om detta häfte: "Länsstyrelsen Östergötland har låtit utföra en kulturhistorisk utredning. Utredningen föranleddes av Tillsyn av vattenverksamhet... Arbetet har innefattat kart- och arkivstudier, inventering av utvalda områden i fält samt dokumentation".

Finns på nätet:

https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2780e61716999f26bcf4db/1553086453168/Fredriksn%C3%A4s_kvarn_vid_Fredriksn%C3%A4sbacken_Kulturhistorisk_utredning_2017.pdf

29. Träbiten 92. Två nybyggda båtar, Per Gräslund o. Ulf Hjulström, 1996.

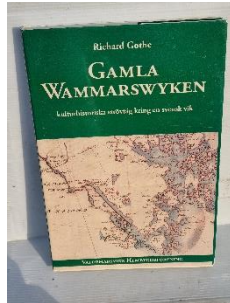
I nummer 92 från 1996 av tidskriften Träbiten redovisas byggande av två allmogebåtar. Den ena är en s.k. Lillöka från Gryt. Texten är skriven av Per Gräslund och ger en ingående beskrivning av bygget samt hur den färdiga båten fungerar. Texten illustreras med bilder.

Finns på Gryts bibliotek

30. Gamla Wammarswyken. Kulturhistoriska strövtåg kring en svensk vik, Richard Gothe, 2003

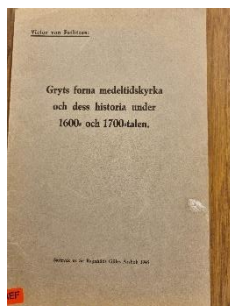
Ett manuskript från början av 1950-talet som trycktes först 2003, långt efter författarens död. Många historiska aspekter på livet runt Valdemarsviken behandlas, t.ex. skeppsbyggeri. Ett kapitel handlar specifikt om "Grytaskären i ofredstid".

Finns på Gryts bibliotek

31. Gryts forna medeltidskyrka och dess historia under 1600- och 1700-talen, Victor von Feilitzen, särtryck ur S:t Ragnhilds Gilles årsbok 1945.

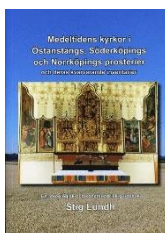
I en kort artikel beskrivs Gryts gamla kyrka under 1600- och 1700-talen. Beskrivningen ges med bl.a. gamla protokoll från sockenstämmor, så långt tillbaka som 1621. Författare är kapten Victor von Feilitzen.

Finns på Gryts bibliotek

32. Medeltidens kyrkor i Östanstångs, Söderköpings och Norrköpings prosterier, Stig Lundh, 2018.

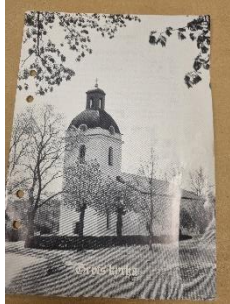
Boken skriver att boken är tänkt som "en guide- och handbok för den som är arkeologiskt och konsthistoriskt intresserad av det medeltida kyrkliga kulturarvet i området". Den behandlar 62 medeltida kyrkor och deras bevarade inventarier, däribland Gryts kyrka.

Finns på Gryts bibliotek

33. Gryts kyrka, Bengt Cnattingius, 1993.

Gryts kyrka och dess historia beskrivs i detta häfte. Den gamla kyrkan beskrivs, inklusive den reparation som gjordes 1659. Bland annat var kyrkbänkarna då "lika som förfallna fähusbås". I den nya kyrkan, som påbörjades 1798, satsade man på "ljuskronor af nyaste smak". Detta och mycket annat behandlas av museimannen Bengt Cnattingius från Linköping.

Finns på Östergötlands museums bibliotek

34. Murar under mark vid S:t Olofs kapell – spår efter gamla kyrkan i Gryt, Östergötlands museum, 2011.

Redovisning från Östergötlands museum av "fynd vid schaktning för dränering runt S:t Olofs kapell i Gryts. I kapellet ingår murverk från den, år 1798, rivna medeltidskyrkans norra vägg och sakristia. Lämningar efter den medeltida kyrkan, i form av murar, framkom såväl vid kapellets sydvästra som sydöstra hörn. Den medeltida sakristian har utvidgats och byggts om vid flera tillfällen och i dess norra vägg finns igensatta öppningar med spår av puts och färg. På kapellets östra sida framkom spridda människoben i dräneringsschaktet".

Finns på nätet:

<http://gammal.ostergotlandsmuseum.se/reports/1500>

35. Passagerartrafiken med ångbåtar på Valdemarsvik 1868 – 1947, Gryts och Valdemarsviks hembygdsföreningar, 2007

En liten häftad skrift med några fakta om ångbåtstrafiken mellan Valdemarsvik och Gryt.

Finns på Gryts bibliotek

36. Den attraktiva kusten: synsätt, Björn Segrell, 1995.

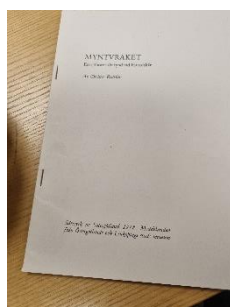
Denna doktorsavhandling analyserar hur olika intressen och konflikter mellan dessa omkring den svenska kusten har uppstått och hanterats. Fokus ligger på 1900-talet. Syftet är att "öka kunskapen om orsaker och drivkrafter bakom dagens utnyttjande, vård och skydd av det svenska kustlandskapet.... Fyra avgränsade platser har ingått i studien: Sankt Anna kyrkby och Sanden i Sankt Anna skärgård ... samt Fyrudden och Bokö i Gryts skärgård".

Finns på Gryts bibliotek

37. Myntvraket Ett sjöhistoriskt fynd vid Häradsjär, Christer Rydelius, 1978

En fritidsfiskare upptäckte i slutet av 1960-talet ett 1600-talsvrak utanför Häradsjär. Våren 1974 undersöktes vraket med hjälp av bl.a. dykare. I denna text beskrivs undersökningarna. Texten ingår i *Östergötland 1978, Meddelanden från Östergötlands och Linköpings stads museum*.

Finns på Gryts bibliotek

38. G. A. Fahle, Monica Larsson, 1985.

En liten skrift om konstnären Gustav Adolf Fahle från Norrköping. Han levde 1906 – 1989, var en av de riktigt stora östgötska konstnärerna och därutöver mycket aktiv i länets kulturliv. Fahle tillbringade en lång rad somrar på Harstena och många av hans målningar har skärgårdsmotiv. Författaren har intervjuat Fahle, inte minst på plats på Harstena. Där berättar han bl.a. om hur skärgården och dess folk har påverkat hans måleri.

Finns på Gryts bibliotek

39. Ture Rangström – Liv och verk i samspel, Axel Helmer, 1999.

Boken är en omfattande biografi över en av Sveriges mest kända tonsättare, Ture Rangström. Han är kanske mest känd för sina romanser (solosång till instrumentalt ackompanjemang). Han har fått mycket inspiration från hav, öar och skär i Gryt. Författaren skriver om Rangströms sångcykel Havets sommar att "Det är som har Rangström stått ute på hållarna med sitt ordstaffli uppslaget...". Rangström hade från 1935 ett sommarhus på Törnsholmen invid Gräsmarö, och är begravd på kyrkogården i Gryt.

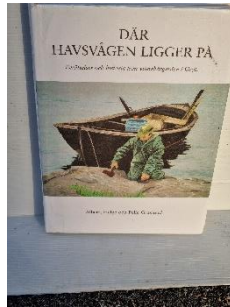

Finns på Linköpings universitetsbibliotek

B. Personliga berättelser om natur, kultur och folk

1. *Där havsvågen ligger på. Berättelser och historier från ytterskärgården i Gryt, Albert, Helge och Pelle Gräslund, 2008.*

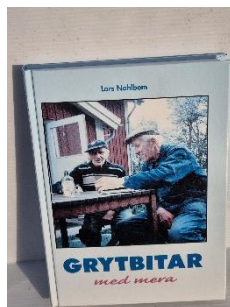
En samling texter av tre generationer Gräslund om Gryts skärgård, några av dess innebyggare samt glimtar ur historien.

Finns på Gryts bibliotek

2. *Grytbitar med mera, Lars Nahlbom, 2006.*

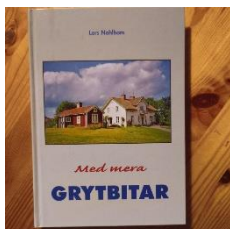
En samling berättelser om folk och folkliv i gamla tiders Gryt. Av baksidestexten framgår att vi i boken bl.a. får möta "Bos-Jocke, smén Boja, Hejamon, Måsse Vitte, Amanda Kavaj och Snaggel-Anna".

Finns på Gryts bibliotek

3. *Med mera Grytbitar, Lars Nahlbom, 2006.*

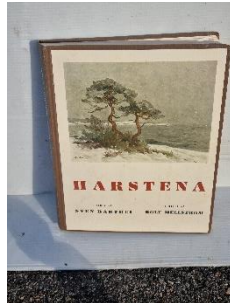
Ytterligare en samling berättelser om folk och folkliv i gamla tiders Gryt. Fortsättning på ovan nämnda bok.

Finns på Gryts bibliotek

4. Harstena, Sven Barthel och Rolf Mellström, 1933.

"Landskapet är det gudomligas hemvist på jorden." skriver Sven Barthel om Harstena. "Mycket finstämt om livet, naturen och befolkningen på Harstena när ön ännu var opåverkad av moderniteter såsom telefon, el etc." . " Illustrerad i svart/vitt och färg."

Finns på Gryts bibliotek

5. Det som du kan ge och det som du kan göra..., Sten Lennquist, 2018.

Boken beskrivs bl.a. så här på Bokus webbplats: "En bild "från insidan" av svensk sjukvård och krisberedskap ... författaren [tar] temperaturen på svensk sjukvård med en blandning av humor och djupt allvar". Sten Lennquist har också efter pensionen på helt ideell bas arbetat med akutsjukvård i Östergötlands skärgård, där han är känd från media som "skärgårdsdoktorn".

Finns på Gryts bibliotek

6. Strandhugg i Östergötlands skärgård: en resa i tid och rum, Johan Thyberg, 2014.

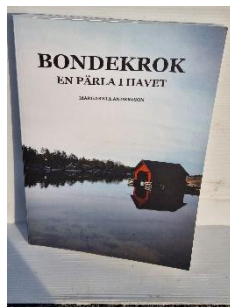
"Avsikten med denna bok är att beskriva ett drygt tiotal öar och skär längst ut i Östergötlands skärgård". Så skriver författaren i inledningen till boken. I Gryts skärgård behandlar han Grönsö, Lökskären, Häradsjär och Björkskär. Beskrivningen omfattar öarnas historia, deras natur, bebyggelsen, befolkningen, m.m.

Finns på Gryts bibliotek

7. Bondekrok – en pärla i havet, Margareta Andersson, 2018.

Undertiteln till denna skrift lyder så här: "Bondekroks historia, så som jag vill berätta den efter studier i arkiv och samtal med äldre öbor". Författaren är själv född på Bondekrok. Hon har gjort ett spännande och personligt urval av fakta och berättelser om öns historia.

Finns på Gryts bibliotek

8. Kustfarleden genom Östergötlands skärgård: fyrar och sjömärken samt omgivande fastland, öar och deras historia, Johan Thyberg, 2020.

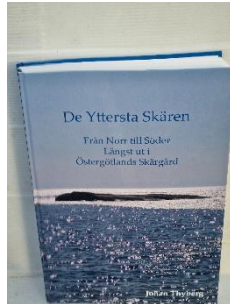
Bokus skriver att "I denna bok skildras kustfarleden genom Östergötland och dess historia. Särskilt intresse ägnas åt fyrarna och deras tillkomst. Uppmärksamhet riktas även mot de två havsfyrar som finns utefter denna kustdel (Sandsänkan och Norra Fällbådan) samt vissa gamla kummel som ligger vid sidan av dagens huvudfarled (Gubbö, Missjö och Marö kupa). Därutöver sätts fokus också på viktigare platser utefter farleden, till exempel sådana där det historiskt sett funnits lots-, fyr- eller tullplatser."

Finns på Gryts bibliotek

9. De yttersta skären, Johan Thyberg, 2021.

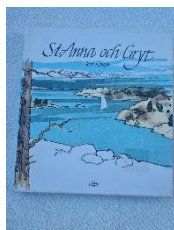
Boktugg skriver "Boken De Yttersta Skären beskriver Östgötaskärgårdens geologi, flora och fauna. Förutom en allmän del skildras även mer specifikt ett dussintal öar eller ögrupper längst ut mot öppet hav samt de hemman längre in i skärgården som dessa tillhör. Slutligen redogörs också för hur dessa utskärgårdar förr utnyttjades för fiske och jakt."

Finns på Gryts bibliotek

10. S:t Anna och Gryt. Strandhugg i Östergötlands skärgård, Tord Kempe, 1983.

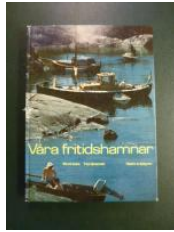
Boken presenteras bl.a. så här: "[en] odysse genom övärlden S:t Anna och Gryt. Hans iakttagelser spänner över mer än 30 år, varför hans kännedom om landskapets utveckling, dess befolkningshistoria, dess flora och fauna känns äkta och känslofylld." Boken är rikt illustrerad med akvareller av författaren.

Finns på Gryts bibliotek

11. Våra fritidshamnar. Bernt Duhs, Tom Selander, 1969.

En beskrivning av fritidshamnar utefter den svenska kusten. I Gryts skärgård beskrivs Håskö-Väggön, Harstena, Gubbön, Kättilö, Fyrudden, Lilla Kalvholmen, Olsön-Halsö, Lilla Ålö och Huholmen-Örskär. För varje hamn anges "hamnförhållanden", "Angöring" och "Förnödenheter". Dessutom finns flera kartsquisser. Boken har några år på nacken, så uppgifterna om förnödenheter är en aning föråldrade. Bland annat anges "Handelsbod vid Breviksnäs brygga". I övrigt står sig beskrivningarna säkert bra.

Finns på Gryts bibliotek

12. 25 år i kundens tjänst, 2006.

Undertitel: Ser du pricken, pojke – dokumentära berättelser om Österströms Rederi AB

Som undertiteln anger beskriver boken Österströms rederi. Det mesta handlar om företaget, men det finns också några avsnitt om hur det hela började i Gryt. Inte minst får vi en beskrivning av rederiets fartyg. Först kom kostern Bris som "... Kalle började transportera strömming (med) från skärgården till hamnen i Rågetedalen..." .

Finns på Gryts bibliotek

13. Svenska Turistföreningens Årsskrift /1916, Småland.

STF:s årsskrift 1916 behandlade Småland. Ett av kapitlen hade titeln "Från Harstena och Gryts skärgård" och är författat av Louise Stenbock, född Mörner. Hon behandlar främst historien om Harstena, dess innevånare, jakt på säl och fångst av ål. Om folket på ön skriver hon bl.a. att "För Harstena fiskare är säljakten livet, det kring vilket allt vänder sig, för vilket allt annat får vika". Författaren beskriver också bl.a. Kättilö och Gryt.

FRÅN HARSTENA OCH GRYTS
SKÄRGÅRD

En lättsam berättelse, i sommar-
rättes allmogens vana sig här och där i vatten-
ytan. Säljakten i motorbåten ger till ett stort
utsläppande till, sommar, sommar, sommar, sommar,
för att i sådana ångbåtar färdas i dygnet.
Låga är sådana som har varit utsläppande på ett
med dagbrottsfärd utöver fisket, Harstena.
Här ligger de vilstuga stugorna längs en gränd härvid
i så för intressanta. När vid stranden så de många
qvidderna, bergarna, höllarna. I höllarna gömmer, som
brakerna fisket, även gömmer den stora fiskarna, vilka
begagnas till renhet i sådana vid fisket, harstena
ta till med vid stranderna och påsar för fisket.
Kärlen, som det här som den stora fiskarna för många
kunder för sedan vore en vika lopp. Sårt hade sådana
fiskarna varit och till på den, som harstena
Här Harstena i jordbakterna på fisket och hade
"Fåg" till smulor, som till smulor och smulor och
smulor, till smulor, till smulor, till smulor,
smulor och fisket.
Ettan till den ej sårt av dessa fiskarna, ty skat-
ten skatte fiskarna med till, smulor, fisket och till.
* Västman.

Finns på Gryts bibliotek och är tillgänglig elektroniskt via Project Runeberg:

[250 \(Svenska Turistföreningens årsskrift / 1916, Småland\) \(runeberg.org\)](http://runeberg.org/250)

14. På kryss med Ellinor, Evert Taube, 1923.

Evert Taube gjorde år 1922 en långsegling med sin koster Ellinor, brodern Gösta och gästen, tillika konstnären Kurt Jungstedt. Av resan blev det boken På kryss med Ellinor. Undertiteln beskriver rutten: "från Stockholms Ström SVERIGE runt till Kosterfjorden". Boken är rikt illustrerad med 79 teckningar av gästen. Flera av dess kapitel beskriver Gryts skärgård: Sälldräparland, Irrfärd i tjocka, Genom det romantiska Gryt, Liberator och Marinmålning. Taube skriver bl.a. "Vår framsegling i det romantiska Gryt är ett av de vackraste minnena från resan". (bilden hämtad från ett nytryck)

Ett referensexemplar finns på Gryts bibliotek.

15. Våra personliga Valdemarsvikspärlor, Magnus Loften o. Simeon Gudjonsson (red.), 2022.

Detta är en skrift om besöksmål i Valdemarsvik, med bidrag av ett 20-tal författare. På kommunens webb-plats beskrivs den så här: "Den här boken innehåller en samling relationer. Den handlar om relationen mellan människa och natur och mellan plats och minne. Vi har valt att kalla den för Pärlor". I Gryt behandlas Björkudden, Bokö och Ekön.

Finns på nätet:

<https://www.valdemarsvik.se/blog/vara-personliga-valdemarsviks-parlor/>

16. Det förtrollade Östergötland, folketro och sägner då och nu, Björn Horgby, Björn Lilieblad, Mikaela Radakovic Kjäll, 2023.

Adlibris beskriver boken så här: Det Förtrollade Östergötland är en bok som välkomnar dig in i den östgötska folktrons föreställningsvärld. Med en utgångspunkt i lokala exempel berättar och

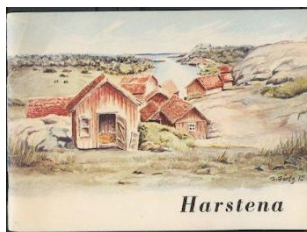
förklarar bokens författare hur det förtrollade tänkandet uppstått, utvecklats och i vissa fall försvunnit i takt med att människors sätt att leva har förändrats genom historien”

Finns på Gryts bibliotek

17. Kort historia över Harstena, Stella Magnusson o. Stig Görtz, 1976.

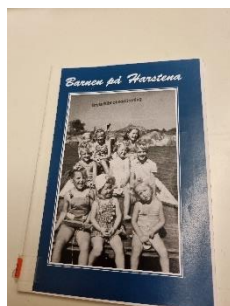
Som titeln antyder berättas i detta häfte Harstenas historia. Vi får både den allmänna bilden och mer personligt färgade beskrivningar av livet på ön. Som exempel kan nämnas att sjöfågeljakten gav ett välkommet tillskott till det saltade sälköttet och fisken. Sålunda kunde ”en forntida skärkarl till ett enda mål äta en kokt ejder, en kappe (5 l.) kokt potatis och en kanna (ca 3 l.) soppa för att bli mätt”.

Finns på Gryts bibliotek

18. Barnen på Harstena, Inga-Lill Fong Karlberg (red.), 2014.

I boken berättar tidigare elever om uppväxt och skolår på Harstena under 40-talet och framåt. Boken skildrar också kvinnornas hårda liv på ön.

Finns på Gryts bibliotek

19. Hosum i mitt hjärta Bettan berättar ..., Anders Magnusson o Birgitta Hellman Magnusson, 2023.

Byn Hosum i Gryts socken har en rik historia, men också en framtid. Här finns livskraft och nybyggeranda. Många väljer att bo kvar eller återvända. Bettan Magnusson har bott i Hosum i hela sitt liv. Den här boken om Hosum utgår från Bettans minnen.

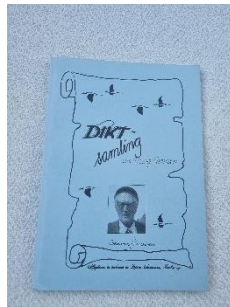

Finns på Gryts bibliotek

C. Skönlitteratur

1. *Diktsamling, Alsing Svensson, 2005.*

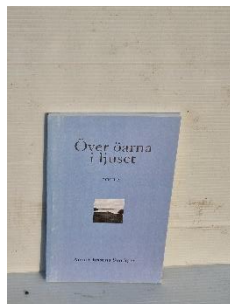
Skriften presenteras så här: "Diktsamling skapad av Alsing Svensson Fångö Gryt under tidsperioden 1972 – 1998". Alsing kan väl närmast kallas Gryts egen skärgårdsdiktare. Några av de finaste dikterna målar upp vårvinterstämningar med ejdersträck och alfågelsång. Alsings diktning genomsyras av en stark känsla för ekologi och miljö – om naturens lagar.

Finns på Gryts bibliotek

2. *Över öarna i ljuset, Anna-Christina Sundgren, 2002.*

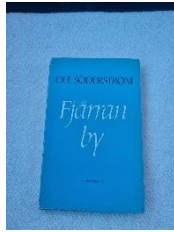
Anna Christina Sundgren, som har skrivit dikterna i boken, är uppvuxen i Gryts/S:t Annas skärgård. Hon har tidigare publicerat dikter i flera tidskrifter. Hennes diktsamling presenteras så här av förlaget: "En skärgårdsö. En gammal släktgård. Det är 60-tal. Dikterna söker i minnena efter ett landskap och gestalter som inte längre finns. De framkallar bilder som klarnar, avlyssnar stämningar, förnimmer dofter..."

Finns på biblioteket i Valdemarsvik

3. *Fjärran by, Ole Söderström, 1971.*

Ole Söderström, 1914 – 2002, var son till patron Carl Söderström som ägde Snäckevarp, del av Fyrtorp samt Evelund. På Snäckevarps gård fanns ett gästgiveri som senare flyttades till Evelund och där fanns också en handelsbod. Romanen tilldrar sig i Gryt – i boken kallad Lyrbo. Den skildrar liv och människor i bygden – särskilt på Snäckevarps gård/Evelund – i början av 1900-talet.

Finns på Gryts bibliotek

4. Farväl Sverige, Ole Söderström, 1980.

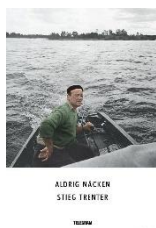
I denna bok – en av författarens 30-tal verk – skildras hans uppväxt i Gryt, skolgång i Norrköping och vidare vandring ut i livet. Enligt baksidestexten ges bl.a. en ”djupgående skildring av hur ett författarskap kommer till.” Vidare ges via ”ocensurerade dagboksanteckningar ...närbilder av en rad markanta profiler/bl.a./ Ture Rangström och Herman Göring....”.

Finns på Gryts bibliotek

5. Aldrig näcken, Stieg Trenter, 1953.

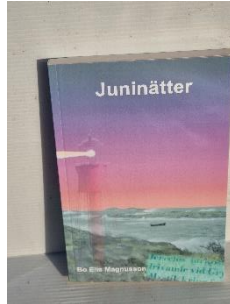
Kriminalroman som utspelar sig i bl.a. Breviksnäs, Hägerö och Ekdalen med omgivningar. Boken ger en bild av en avses landsända dit polisen knappt kan ta sig p.g.a. dåliga vägar. Inledningen beskrivs så här på Wikipedia: ”Eva Grimm är på väg från Stockholm på brittsommarsemester hos sin gamla väninna Doris, som befinner sig i sommarstugan utanför Valdemarsvik. Eva far med scooter och övernattnig hos moster i Nyköping till Flickornas krok i Gryt, där Doris har lovat att hämta med aktersnurran.”

Finns på Gryts bibliotek

6. Juninätter, Bo Elis Magnusson, 2018.

Bo Elis Magnusson, Grytsbo född och uppvuxen på Häradsjär, har skrivit romanen Juninätter. Den beskrivs så här av Bokus: "En blåsig förmiddag i juni bärgar lotsarna på Häradsjär en kapsejsad roddbåt som ligger och driver utanför, ut mot öppna havet på den östra sidan av ön. Ingen människa syns till i båten. Under de närmast kommande nätterna efter bärgningen av båten inträffar en rad märkliga händelser på Häradsjär och öborna frågar sig; har detta med den bärgade båten att göra?"

Finns på Gryts bibliotek

7. Han sprang åt fel håll, Bo Elis Magnusson, 2019.

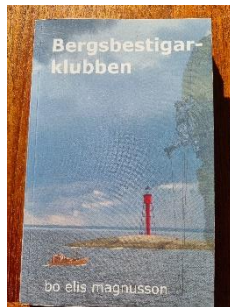
Denna roman tilldrar sig på och omkring Häradsjär i krigstid. Den introduceras så här av Bokus: "Sommaren 1942 kom kriget till Häradsjär, till lotsplatsen i den östgötska ytterskärgården. Påfrestningarna för lotsarna och deras familjer var högst påtagliga. I Bo Elis Magnussons dramadokumentär får vi förstahandsuppgifter ur lotsdagböcker ..."

Finns på Gryts bibliotek

8. Bergsbestigarklubben, Bo Elis Magnusson, 2020.

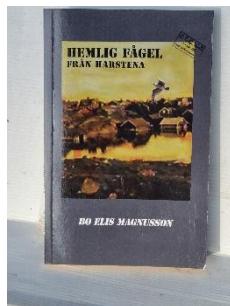
Adlibris skriver så här om boken: "Det här är historien om tre pojkar från Häradsjär i Gryts skärgård. Vi får följa deras äventyr under ett knappt år, då 50-tal övergår i 60-tal och Häradsjär fortfarande är en levande lots- och fyrplats. Dramatiska händelser under året kommer att påverka pojkarnas val senare i livet – men kanske inte på det sätt man skulle kunna tro."

Finns på Gryts bibliotek

9. Hemlig fågel, Bo Elis Magnusson, 2024

Så här beskriver Adlibris boken: ”Kring kriminalkommissarie Vilhelm Magnussons arbete och hans stora omsorger om släkten på Harstena, vävs en spännande berättelse som utspelar sig såväl i Stockholm, Berlin och Hamburg som i den östgötska skärgården Dramatiska händelser och frågor som rör kriget och Sveriges neutralitet varvas här med finstämda närbilder inifrån det Grytska skärgårdslivet”

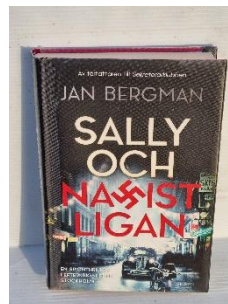
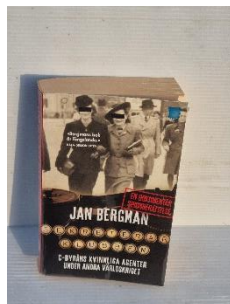
Finns på Gryts bibliotek

10. Sally och Nazistligan, Jan Bergman, 2017.

11. Sekreterarklubben, Jan Bergman, 2018.

12. Fotohandlaren i Bizonien, Jan Bergman, 2019.

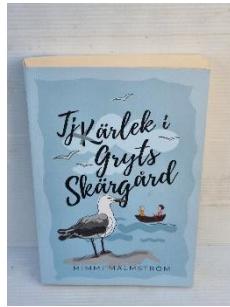
De tre ovanstående böckerna handlar om svensk underrättelsetjänst under andra världskriget. I böckerna förekommer den svenske ”storspionen” Helmuth Ternberg. Han bodde bl.a. på Bodalens gård på Fångö och i böckerna ovan finns flera möten på gården i ”spionfrågor” dokumenterade med bl.a. fotografier.

Finns på Gryts bibliotek

13. Tjärlek i Gryts skärgård, Mimmi Malmström, 2019.

Baksidestexten säger bl.a. "Hon har hittat en annons som lyder: Charmigt äldre hus på ö i Gryts vackra skärgård utarrenderas. En möjlighet för den kreativa att forma sin egen verksamhet. Raderna i tidningen får de båda kvinnorna att packa och flytta, för visst kan de väl skapa sig ett liv där ute i den saltstänkta miljön?"

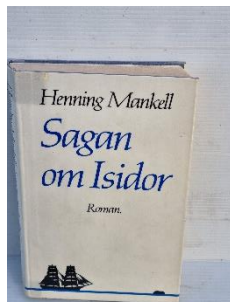
Finns på Gryts bibliotek

Henning Mankell

Henning Mankell är en av Sveriges internationellt mest kända författare. Han tillbringade många somrar i Gryts skärgård, som också förekommer i flera av hans böcker. Så här skriver Google Books: ".... Hit kommer Wallander till exempel i *Den orolige mannen* vars upplösning utspelar sig just här. Men även i *Steget efter* besöker han Gryt, inte minst efter att fallet klarats upp. Gryts skärgård spelar också en stor roll i andra av Henning Mankells böcker som *Isidors saga*, *Djup* och *Italienska skor*."

14. Sagan om Isidor, Henning Mankell, 1984.

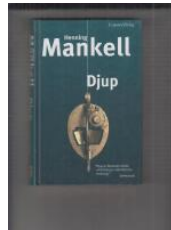
Boktipset.se skriver så här om boken: "I mitten av 1800-talet, långt ute i den svenska östersjöskärgården, lämnade den unge fiskaren Isidor sin hemgård. Han ville visa att han av egen kraft kunde få en dröm att gå i uppfyllelse. Han valde sig ett skär att bebo och göra brukat land av. Med häpnad och ett uns av grämselse ser byborna hur Isidor får potatisen att växa i bergsskrevorna. Isidor bygger, samlar och sliter. Och så småningom kan han betala sig fri från arrendet och äga sin egen ö. Men en dag kommer besök från Bergskollegium i Stockholm."

Finns på Gryts bibliotek

15. Djup, Henning Mankell, 2005.

Boken tilldrar sig år 1914, det stora krigets första år. Bokus introducerar romanen med bl.a. följande text: "Lars Tobiasson-Svartman har fått ett hemligt militärt uppdrag att loda för en farled i den östgötska skärgården. Men det han egentligen letar efter är den punkt där hans lod aldrig når botten. Lars Tobiasson-Svartman är en man med starkt kontrollbehov. Han mäter ständigt avstånd, memorerar fartygens tonnage, bestyckning och högsta marschhastighet och när han har svårt att somna tar han fram sitt lod och lägger det mot bröstet ..."

Finns på Gryts bibliotek

16. Den orolige mannen, Henning Mankell, 2012.

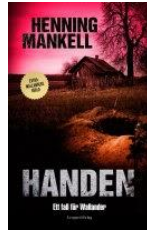
I en presentation av boken skriver Bokus: "En vinterdag 2008 försvinner en pensionerad hög marinofficer, Håkan von Enke, under sin dagliga promenad i Lilljansskogen. För Kurt Wallander blir det en personlig fråga av högsta rang. von Enke är nämligen farfar till Linda Wallanders lilla dotter. Trots att utredningen handläggs av polisen i Stockholm kan Kurt Wallander inte låta bli att engagera sig. När sedan också von Enkes hustru Louise försvinner, lika spårlöst, lika gåtfullt, blir hans engagemang om möjligt ännu större ..."

Finns på Gryts bibliotek

17. Handen – ett fall för Wallander, Henning Mankell, 2013.

Boken introduceras så här av Bokus: "En höstdag 2002 får Kurt Wallander möjligheten att förverkliga en gammal dröm, att flytta från Ystad till landet. Men drömmen förvandlas snabbt till en mardröm. I husets trädgård hittar Wallander först ett nedgrävt lik, sedan ytterligare ett. Den kriminaltekniska undersökningen visar att de har legat ett halvt sekel i jorden. Men vilka var dessa personer? Och hur kommer det sig att ingen har anmält dem saknade? Wallander och hans kollegor tvingas söka sig bakåt i det förflutna..."

Finns på Gryts bibliotek

18. Italienska skor, Henning Mankell, 2015.

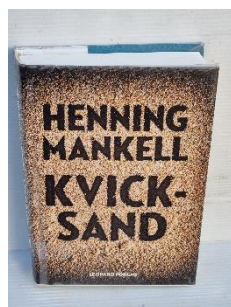
Denna bok av Henning Mankells tilldrar sig i Gryts skärgård. Den introduceras så här av Bokus: "På en ö i yttersta havsbandet lever Fredrik i en stor tystnad, omgiven av sin hund och katt, med en myrstack i sitt vardagsrum. En mörk hemlighet, ett ödesdigert misstag har gjort honom till en skygg ensling. En morgon står en kvinna ute på isen. Det är Harriet som han svek för över 30 år sedan"

Finns på Gryts bibliotek

19. Kvicksand, Henning Mankell, 2015

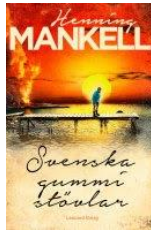
Bokus beskriver boken bl.a. så här på sin webbplats "Tankebok av Henning Mankell om en enskild människas och hela mänsklighetens livsvillkor." Författaren skriver där "I januari 2014 fick jag besked om att jag hade en allvarlig spridd cancer. Men Kvicksand är inte en bok om död och undergång utan en bok om vad det innebär att vara människa ... Jag berättar om kärlek och svartsjuka och om mod och rädsla. Och om hur det är att leva med en dödshotande sjukdom". I boken finns ett kapitel som rör Gryts skärgård.

Finns på Gryts bibliotek

20. Svenska gummistövlar, Henning Mankell, 2016.

Boken är en fristående fortsättning på Henning Mankells roman Italienska skor. Boken introduceras så här av Bokus: "En höstnatt vaknar den pensionerade läkaren Fredrik Welin av att det brinner våldsam. Han hinner precis ta sig ut innan det är för sent. Allt han lyckas få med sig är två vänstergummistövlar. Morgonen därpå finns endast aska kvar av hans älskade skärgårdshus. För Fredrik blir den pyrande ruinen också en symbol över ett förspillt liv som går mot sitt slut. Då träder hans dotter Louise och journalisten Lisa Modin in i handlingen och skakar om hans tillvaro i grunden ..."

Finns på Gryts bibliotek